

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

*Матеріали VII Всеукраїнської
науково-практичної конференції*

*“Проблеми конституційно-правової модернізації
держави в контексті сучасних глобалізаційних викликів”,
м. Київ, МАУП, 22 листопада 2012 р.*

Частина I

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2013

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 2 від 27.02.13)

Редакційна колегія:

А. М. Подоляка (голова), д-р юрид. наук, проф.;
А. А. Ігнатченко (заступник голови), канд. техн. наук;
М. Ф. Головатий, д-р політ. наук, проф.;
О. В. Куроченко, д-р екон. наук, проф.;
А. С. Лисецький, д-р екон. наук, проф.;
І. П. Розпутенко, д-р наук держ. упр., проф.;
Г. П. Ситник, д-р наук держ. упр., проф.;
Ю. П. Сурмін, д-р соціальних наук, проф.;
В. В. Утвенко, канд. іст. наук, доц.;
Н. М. Чернуха, д-р пед. наук, проф.;
М. В. Чечетов, д-р наук держ. упр., проф.;
Н. П. Ярош, д-р наук держ. упр.

Видання здійснене в рамках проекту
“Наукові праці МАУП”

Становлення і розвиток української державності: [зб. наук.
С76 пр.] / МАУП. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2008 —

Вип. 8: Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції “Проблеми конституційно-правової модернізації держави в контексті сучасних глобалізаційних викликів”, м. Київ, 22 листоп. 2012 р. — Ч. I / редкол.: А. М. Подоляка (голова) [та ін.]. — 2013. — 128 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2013.

У пропонованому збірнику подано статті учасників науково-практичної конференції, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — становленню України як держави. Розглядається формування державності в Україні у різні періоди історії та в різних аспектах.

Для науковців і державних службовців, політиків і політологів, викладачів і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і суспільства.

ББК 63.3(4УКР)я43

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2013

© ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2013

ЗМІСТ

Головатий М. Ф.

Сучасний консерватизм як засіб консолідації українського суспільства.....	5
--	---

Дікареєв О. І.

Політичний процес циркумполярних країн: місцевий, регіональний та глобальний виміри.....	18
---	----

Дуднік О. Я.

Роль партії влади в процесі конституційного реформування держави на прикладі Азербайджанської республіки.....	25
--	----

Журжа І. В.

Роль і місце України у безпековій політиці Європейського Союзу	38
---	----

Ковальчук А. Ю., Ковальчук С. Ю.

Забезпечення економічних прав громадян у процесі конституційно-правової модернізації держави	45
---	----

Павленко В. В., Павленко В. Л.

Развитие государственной службы во Франции	48
--	----

Погорєлова І. С.

Цивілізаційні особливості європейської постіндустріальної цивілізації.....	54
---	----

Радзімовська С. Ф.

Функції державної служби	58
--------------------------------	----

Соколовська К. М.

Тенденції етносоціального розвитку українського суспільства.....	65
---	----

ПОЛІТИЧНИЙ ПРОЦЕС ЦИРКУМПОЛЯРНИХ КРАЇН: МІСЦЕВИЙ, РЕГІОНАЛЬНИЙ ТА ГЛОБАЛЬНИЙ ВИМІРИ

Становлення і розвиток української державності, вип. 8, с. 18–24

Одну з головних відповідальностей за енергетичну безпеку держави несе дипломатія. Причому ця діяльність проходить на тлі глобальних зрушень у міжнародному житті.

Український вчений О. С. Бодрук, аналізуючи міжнародні аспекти цих явищ констатує, що нині поглиблюються тенденції щодо участі дипломатії у створенні систем колективної безпеки та економічних альянсів на регіональному, транс-регіональному та глобальному рівнях. У практику залучено стратегії по проникненню в різноманітні інтернаціональні виробничі ланцюги, у процеси обміну сировиною, товарами, капіталом. У цьому плані транспортні коридори виступають у ролі своєрідних нервових закінчень економічного організму, від яких залежить благополуччя держав. Саме тому формування та забезпечення безперебійної діяльності транспортних коридорів (в тому числі нафто й газопроводів) завжди включається у сферу “великої політики”, де зіштовхуються протилежні інтереси держав (або окремих груп) [1,176]. Саме тому, нині в контексті танення льодовиків, усі транснаціональні енергетичні корпорації почали вивчати можливість розробки родовищ у Північному Льодовитому океані та на прилеглих континентальних шельфах. Особливістю нинішньої уваги до Арктики є той факт, що крім 8 держав, які вхо-

дять до Арктичної Ради (АР), підвищену увагу цьому регіону приділяють компанії з Німеччини, Франції, Японії, Китаю, Індії. Хоча відомо [2], що тільки прибережні держави мають виняткове право на експлуатацію природних ресурсів морського дна і надр морської зони, що тягнуться від території (суші) цієї держави на відстань 200 морських миль або до краю континентального шельфу.

В Стокгольмському Інституті дослідження проблем світу (SIPRI) зацікавилися новими тенденціями в Арктиці. Зокрема, по результатам аналізу діяльності в цьому регіоні Китаю, проведеного директором Програми Китаю та глобальної безпеки Ліндою Якобсон, було опубліковано дослідження. Лінда Якобсон у своїй праці “Китай готується до танення льоду в Арктиці” [3] наголошує на тому факті, що КНР відчуває брак паливно-енергетичних ресурсів (ПЕР). Саме тому Китай не залишився байдужим до проблеми розділу арктичного шельфу — багатого ПЕР. Крім цього, мова йде про Північний морський шлях (ПМШ). ПМШ є найкоротшим маршрутам доставки вантажів з Азії до Європи кораблями. Цитується співробітник Далянського морського університету Лі Чженфу, який заявив, що той, хто отримає контроль над арктичним маршрутом, буде контролювати нову світову економіку.

Проте не всі китайські вчені формують думку таким стратегічним чином. Так, Лі Юаньшень з Китайського дослідного центру полярних територій, визначаючи першочергові завдання цього закладу, наголосив на необхідності вивчення кліматичних змін. Мотивом виступає необхідність передбачення наслідків потепління в Арктиці на арктичні повітряні маси, які досягають території КНР. Різкі зміни в секторі Східної Арктики можуть спричинити природні катаклізми [4].

Китай розпочав заплановані в 1980-х роках дослідження Арктики у 1999 р. Тоді китайський криголам MV Xue Long, переобладнаний з українського торгового судна, ввійшов у Північний Льодовитий океан через Берингову протоку і досяг Канади. У 2003, 2008, 2010-х роках відбулися нові ки-

тайські експедиції криголаму. Екіпаж проводив геологічні та океанографічні дослідження. У 2004 р. КНР організував добре обладнану постійно діючу дослідну станцію на Шпіцбергені, що свідчило про зростаючу експансію Китаю на ПМШ. Маршрут по ПМШ кораблів із Шанхаю у Гамбург у порівнянні з південним шляхом коротший на 7000 морських миль. Прохід по ПМШ скорочує тривалість рейсу на 10–20 діб, а витрату палива — в середньому на 800 тонн. Такий маршрут заощадить Китаю 60–120 млрд доларів на рік [5].

Просування інтересів КНР у Полярних регіонах залежить від держав-членів Арктичної Ради (АР — організація, що об'єднує всі приарктичні держави: Росію, США, Канаду, Фінляндію, Норвегію, Швецію, Ісландію та Данію, а також Європейський парламент, постійними спостерігачами є Велика Британія, Німеччина, Франція, Іспанія, Нідерланди та Польща). Саме тому китайська дипломатія нині запровадила багатосторонній діалог з державами АР із метою отримати членство. Тобто у Північному Льодовитому океані з новою силою розгорається геополітична боротьба. Експерти вважають, що ми спостерігаємо переділ сфер впливу у світі між Китаєм і США. Китай використовує в цій боротьбі різні стратегії. Зокрема, китайський мільярдер Хуан Нубо запропонував ісландській владі продати йому 300 тис. кв. км території на північному сході острова для будівництва готелю з гольф-майданчиком. На Заході впевнені, що колишній держчиновник Хуан Нубо діє в інтересах уряду КНР. І метою операції є доступ до полярних природних ресурсів [6]. Дипломатія КНР діє планомірно. Під час офіційного візиту до Ісландії китайської делегації було отримано дозвіл на візит китайського криголаму до берегів Ісландії. В КНР розуміють, що слабка економіка Ісландії вимагає інвестицій, і країна розташована на стратегічному перетині морських арктичних шляхів.

Крім Ісландії, КНР розгорнула співпрацю з Норвегією, Канадою, Данією по програмі побудови наукової бази в Арктиці. Данія зокрема співпрацює з КНР по освоєнню при-

родних запасів Гренландії. Уряд Данії запропонував нову арктичну стратегію, побудовану на сприянні інвесторів з усього світу. Таким чином Данія сподівається організувати міжнародний видобуток рідкоземельних металів, урану, залізної руди, свинцю, цинку, нафти і дорогоцінного каміння Гренландії при таненні крижаного покриву. Китай, ймовірно, стане головним імпортером цих природних ресурсів. Данія стала стратегічним партнером КНР і створила коридор для китайського комерційного та стратегічного проникнення в Арктику. Саме дипломатія Данії запропонувала надати Пекіну статусу постійного члена в Арктичній Раді. В таких умовах, китайські компанії Sinosteel і China Communications Construction Corp. разом з Greenland Minerals and Energy, незважаючи на ризики та невизначеність, які невід'ємно присутні при розробці нових мінеральних родовищ, увійшли в проект компанії London Mining у рамках залізничного проекту Icsua (Isua) у Гренландії. До 2015 р. цей проект має вийти на потужність щорічного виробництва 15 мільйонів тонн високотоннажних окатишів. Позиціонується також проект по розробці родовища Кванефельд, за участю світового лідера по видобутку рідкоземельних металів — китайської Inner Mongolia Baotou Steel Rare Earth. Здійснення проекту може забезпечити починаючи з 2016 р. задоволення на 20 % світового попиту на рідкоземельні метали і постачання урану. Хоча китайські компанії в Гренландії не будуть першопроходцями, оскільки на місцевому інвестиційному ринку панують невеликі гірничовидобувні компанії з Австралії та Британії. Однак китайці користуються значною підтримкою данського уряду [7].

Така активна експансія КНР в Арктику турбує членів АР. Ця реакція спричинила рішення міністрів закордонних справ країн-учасниць АР про відмову у статусі спостерігача для КНР. Проявом протистояння китайським конкурентам є великомасштабні військові навчання НАТО у Канаді й Норвегії. В Росії озвучено намір створення бойового угрупован-

ня на Кольському півострові [8]. Росія не поспішає зближуватися з КНР. Навпаки, було підписано важливий контракт між “Роснафтою” і американською нафтовою компанією ExxonMobil по розвідці російських арктичних родовищ, який вперше дає Росії право брати участь у проектах на території Америки. Поки що США можуть запропонувати РФ більш привабливі умови, ніж китайські інвестори.

Китайців дратує російська та американська активність в Арктиці. А саме такі речі, як поновлення польотів дальньої авіації РФ над Арктикою, встановлення російського прапора на дні Північного Льодовитого океану, направлення до берегів Аляски двох атомних підводних човнів США. Професор Го Пейцін з Китайського університету океану заявляє, що суперечки в Арктиці (з приводу прав на шельф) — це виклик, який кидають міжнародному порядку і міжнародному праву Росія і деякі інші держави після закінчення “холодної війни”. “Китай та інші країни світу, — стверджує він, — опиняться в не вигідному становищі, якщо претензії Росії на підводну територію між хребтами Ломоносова і Менделєєва будуть узаконені, оскільки у цьому випадку одна Росія отримає право розпоряджатися ресурсами в цьому районі”. У свою чергу, Хань Сюйдун, старший полковник Народної визвольної армії Китаю, не виключає можливості, що складні міждержавні суперечки можуть призвести до силового протистояння [9]. Крім того, береться в розрахунок той факт, що танення криги призведе до збільшення вантажопотоку на ПМШ з 1,8 млн тонн у 2010 р. до 85 млн до 2030-го р. Приарктичним державам не подобається, що Москва хоче одноосібно контролювати цей маршрут. Норвегія і США вже запропонували переглянути юрисдикцію вздовж узбережжя РФ. Це фактично спроба інтернаціоналізації ПМШ без урахування того факту, що наземна інфраструктура є російською, а отже, контролюється Москвою. Крім того, Росія є лідером по кількості криголамів. Саме тому Китай планує вже у 2013-му р. спустити на воду два нових криголами. Настільки відверта конкурен-

ція підштовхує уряд РФ до не менш активних дій. А саме: програма Мінтрансу РФ з розвитку арктичного транспортно-го флоту до 2020 р. передбачає будівництво 60 суден, трьох атомних і трьох дизельних криголамів.

На нашу думку, екологічні ресурси не можуть розглядатися в якості ексклюзивних національних ресурсів тих країн, в яких вони розташовані. Решта світу має законний інтерес в тому, щоб їх розробка ПЕР здійснювалася екологічно обґрунтованим чином. Порушення балансу довкілля Арктики може негативно відбитися на виживанні народів усієї планети. Північний Льодовитий океан, як і Антарктида, може виступити в якості “загального надбання”.

У цілому Північ Європи, Арктика — це великий господарський комплекс, із своїми спеціалізацією і місцем у світовій економіці та міжнародному поділі праці. Маючи розвинуту промисловість, інтенсивне сільське господарство, широку сферу послуг і дійові зовнішньоекономічні зв'язки, ці країни, поступаючись перед великими державами за загальними масштабами виробництва та обсягами виробничих ресурсів, випереджають їх за багатьма економічними показниками на душу населення. Якщо за населенням частка країн Північної Європи становить менш як 1 %, то за ВВП і промисловим виробництвом — близько 3 %, а за експортом — 5 % [10]. Сила країн Європи полягає не в кількості, а в якості продукції, виробленої здебільшого для експорту. Важливими надбаннями циркумполярних країн Арктичного регіону є досвід спільного виживання у важких кліматичних умовах і вміння знаходити компромісні рішення у спірних питаннях. Авторська концепція полягає в можливості мирного співіснування в Арктиці.

Література

1. Бодрук О. С. Структури воєнної безпеки: національний та міжнародний аспекти/ О. С. Бодрук. Монографія. — К.: НІМБ, 2001 — 300 с.

2. UNCLOS, The 1982 United Nations Convention on the Law of the Sea, Article 76. — P. 117.
3. *Jakobson Linda*. China Prepares for an Ice Fre // SIPRI Insights on Peace and Security. — No. 2010/2 March 2010. — 16 p.
4. *Humpert Malte*. From 'Great Wall' to 'Great White North': Explaining China's politics in the Arctic / Malte Humpert, Andreas Raspotnik. // European Geostrategy, 2012. — 11 p.
5. *Golts Alexandr*. The Arctic: A Clash of Interests or Clash of Ambitions / Alexandr Golts // Russia in Arctic.. Strategic Studies Institute Monograph. — U. S. Army War College, SSI, 2011. — P. 43–62.
6. *Laruelle Marlène*. Russian Military Presence in the High North: Projection of Power and Capacities of Action / Marlène Laruelle // Russia in Arctic. Strategic Studies Institute Monograph.—U. S. Army War College, SSI, 2011. — P. 63–90.
7. *Seider Christoph*. Arktisches Monopoly. Der Kampf um die Rohstoffe der Polarregion. / Christoph Seider. — Munchen: Deutsche Verlags — Anstalt, 2009. — 284 p.
8. *Gress D*. The Nordic countries. In: European politics in the age of globalization (Ed. by Howard J.). Wiarda Fort Worth, TX, Harcourt College Publishers. — 2001. — P. 76–81.
9. *Солдаткин Е. Ё*. Новая американская стратегия освоения Арктики. “НЗП-XXI”. — № 2. — 2006. — С. 49–52.
10. *The Nordic Region: Changing Perspectives in International Relations*. // Annals of the American Academy of Political and Social Science. — Vol. 512. — 1990. — P. 79–87.